

4. **Landis M.** Zdravookhranenie / M. Landis // Bolshaya Sovetskaya Entsiklopediya. T. 26 : Zazubnye – Zernovye / Pod obshch, red. V. V. Kuybysheva, M. N. Pokrovskogo, N. I. Bukharina i dr.M.: OGIZ, 1933. – S. 491–531.

5. **Miroshnichenko D.** Pyrohovski zizdy likariv ta yikh vplyv na rozrobku profilaktychnykh zasad zemskoi medytsyny v 1885–1919 rr. / D. Miroshnichenko // Molod i rynok. – 2012. – № 9. – S. 62–67.

6. **Nikitin M.** Yu. Uchast zemstv v orhanizatsii medychnoho obsluhovuvannia naseleння v druhii polovyni XIX – pochatku XX st. (na prykladi Lebedynskoho povitu Kharkivskoi hubernii) / M. Yu. Nikitin // Zbirnyk naukovykh prats [KhNPU imeni H. S. Skovorody]. – 2010. – Ser. «Istoriia ta heohrafiia». Vyp. 38. – S. 170–174.

Наколонко И.М., аспірант Харьковской государственной академии культуры, г. Харьков

Трансформация представлений о здоровом образе жизни в культуре Украины с переходом от аграрного к индустриальному обществу

Рассмотрены социальные и культурные преобразования в украинском обществе середины XIX – начала XX вв. обусловившие кардинальную трансформацию представлений о здоровом образе жизни. Исследована роль феномена земской медицины в этом процессе.

Ключевые слова: здоровый образ жизни, культура здоровья, земская медицина, Пироговские съезды, «Система Семашко», индустриальное общество.

Nakolonko I., graduate student of the Kharkiv state academy of culture

Changing the healthy way of life concept in Ukrainian culture with the transition from an agrarian to an industrial society

The concept of health depends from culture. The representations about the healthy way of life have been changing historically according to plenty of reasons which deal with medical progress as well as with the state of spiritual spheres of society.

The article highlights Ukrainian people's representations related with the notion of «healthy way of life» in the middle XIX – early XX centuries. In this period the social and cultural changes have occurred and led to another (after the spread of Christianity) a radical transformation of ideas about healthy way life in the Ukrainian society.

The research methodology of this study is based on the analysis publications about zemstvo medicine, resolutions and decisions of congresses of Central Committee Communist party of Ukraine. Comparative historical and historical-genetic method are used.

By carrying out the study, the author discovered that radical changes of ideas about a healthy way of life occurred in Ukrainian society in the middle XIX – early XX centuries due to spread of literacy, regular school education and health care system. Zemstvo medicine – is great socio-cultural phenomenon that played a main role in this transformation. Many conceptual approaches of zemstvo medicine were later used in the construction of the Soviet health care system.

As a result modern concept of a healthy way of life appeared in the era of Soviet industrialism. This concept existed in the context of the Soviet society's culture. In Soviet period personal health is guaranteed by general conditions of social existence. It is necessary to take this into consideration studying the healthy way of life in the era of the formation of a post-industrial society in Ukraine and the transition to post-industrialism.

Key words: healthy way life, culture of health, zemstvo medicine, Pirogov congresses, «Semashko system», industrial society.

Надійшла до редакції 6.10.2015 р.

УДК 323.15(477)

Кдирова Инеш Осербаевна, доцент Київського національного університету культури і мистецтв, м. Київ

ПРОЦЕС ЕТНІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

У процесі формування багатонаціонального українського суспільства визначальним є усвідомлення людьми своєї етнічної спільності, національних цінностей, мови, території та культури. Висвітлюється поняття етнічної приналежності як основного фактору самоорганізації національних товариств України, аналізує процес етнокультурного ренесансу. Відчуття причетності етнічних спільнот до розбудови державності і культури сприяє становленню власної національної гідності та патріотизму.

Ключові слова: етнос, етнічна приналежність, етнічна культура, мистецтво етносів, громадські організації національних меншин, національна єдність.

Постановка проблеми. На території України проживають представники 134 національностей і етносів, тому українське суспільство визначається як полікультурне. Його поліетнічний характер

яскраво проявляється в системі міжнаціональних відносин між етнічними українцями та представниками інших національностей, що існують і розвиваються, спираючись на законодавчу підтримку з боку держави.

Формування цього суспільства супроводжується процесом національної самоідентифікації, етнічним відродженням, підвищенням інтересу до етнічної історії та культури. Історія людства доводить, що гармонійне існування багатонаціональних держав можливе лише у суспільстві, що має високу культуру, що досягається у т.ч. і за рахунок збереження системи національних традицій не лише українців, як титульного етносу, а й традицій представників інших національностей, що населяють Україну. Цей процес є важливим, адже через взаємне пізнання співіснуючих національних культур формуються толерантні міжетнічні стосунки, що є надійним фундаментом національної єдності.

Актуальні проблеми нинішнього етапу розвитку багатонаціонального українського суспільства розглядаються у працях провідних науковців: В. Андрущенко, О. Ануфрієва, В. Антоненка, В. Бебика, М. Головатого, В. Горбатенка, В. Євтуха, В. Кременя, І. Кураса, О. Майбороди, В. Ребкала, О. Сагана, В. Трощинського, М. Шульги. Українська етнополітична і суміжна проблематика збагатилася захищеними докторськими дисертаціями О. Антонюка, В. Вівчарика, В. Ігнатова, І. Онищенко, Т. Рудницької, В. Скуратівського, Л. Шкляра, Л. Лойко й ін. Активно ведуться етноісторичні і етнодемографічні дослідження, представлені у монографічних виданнях, що побачили світ останнім часом.

Метою статті є аналіз етнічної приналежності як основного фактору самоорганізації національних товариств України, висвітлення процесу національно-культурного відродження етнічних меншин в умовах розбудови української державності.

Результати дослідження процесу національно-культурного відродження етнічних спільнот на сучасному етапі допоможуть відповідним органам влади проводити виважену етнополітику, спрямовану на формування толерантного клімату в державі, запобігання міжнаціональній ворожнечі, що стала бідою для багатьох країн сучасного світу.

Вклад основного матеріалу дослідження. Етнічні процеси в Україні зумовлені комплексом чинників: кількістю етносів та їхнім територіальним розміщенням, історичними умовами формування, ступенем спорідненості, соціальною структурою. Культурна та соціально-політична самоорганізація етнічних груп України певною мірою залежить від вирішення проблеми своєї ідентифікації – формування у них почуття причетності до української держави. Етнічна та національна самоідентифікація забезпечується через мову, звичаї, обряди, спільну історичну долю, національний дух, матеріально обумовлені ділові зв'язки, національну свідомість. Останній з чинників має чи не найважливіше значення, тому що є результатом історичного розвитку [5].

Проблема національної свідомості набуває нині особливої актуальності. Прагнення людства до самоусвідомлення власного суспільного буття, осмислення своєї історії як цілісного процесу щоразу спрямовує пізнавальну увагу до джерела національної культури.

Творцем культури, її суб'єктом є людина, що бере участь у культурно-історичному процесі, звичайно, за умови, що така участь не обмежується споживацьким ставленням до цінностей культури, а передбачає їх творче переосмислення, відтворення в пам'яті і збагачення власним світосприйняттям. Існували і продовжують існувати окремі суспільства, що відрізняються одне від одного соціально-економічним устроєм, політичним ладом, культурою, духовністю. Такі суспільства отримали визначення етносів.

Слово «етнос» виникло в Стародавній Греції, де ним спочатку визначали поняття «рій», «згряя», «група». Пізніше, в історичній літературі V-IV ст. до н.е., воно набуває іншого значення – «плем'я», «народ». Слово «етнос» розуміли в різних наукових школах і в різні часи неоднаково. Спочатку його вживали для визначення: а) ранньої стадії в історії людства (Л. Морган); б) історико-культурних провінцій (А. Бастіон); в) культурних одиниць (Ж. Ляпуж) тощо. Першу характеристику етнічної термінології, в т.ч. терміна «етнос», наближену до сучасного розуміння, дав французький антрополог Ж. Денікер наприкінці XIX – поч. XX ст. Він, зокрема, вважав, що під етнічною групою слід розуміти народи, племена, нації. В українській науці слово «етнос» майже до XX ст. взагалі не вживалося, його предметна сфера фіксувалася терміном «народ» [12].

У 20-х рр. XX ст. російський етнограф С. Широкогоров дав наукове визначення терміна «етнос», у якому вперше враховує об'єктивні й суб'єктивні чинники етногенезу. Етнос він визначає як групу людей, що розмовляють однією мовою, усвідомлюють своє спільне походження, мають комплекс звичаїв, особливостей способу життя і відмінності щодо інших етнічних груп. Німецький соціолог М. Вебер у 1920 р. під етнічними групами пропонував розуміти ті групи людей, які поділяють суб'єктивну віру в спільне походження внаслідок подібності фізичного типу та звичаїв або внаслідок

однакових спогадів про колонізацію і міграції. Перелік основних визначальників етносу сформулював також у 1969 р. російський вчений В. Козлов («Про поняття етнічної спільності»): це етнічна самосвідомість і самоназва, мова, територія, особливості психічного складу, культура, побут, певна форма соціально-територіальної організації або ж прагнення до створення такої організації. Виникнення етносів пояснюється різними чинниками: теологічними; соціально-економічними; історичними; шляхом утворення самобутніх культур. Найчастіше поняття «етнос» вживається у двох значеннях: для визначення національних та культурних спільностей або позначення будь-яких етнічних спільнот, включаючи нації. Отже, певне визначення поняття «етнос» формулюється таким чином:

Етнос – усталена спільність людей, що історично склалася на певній території і позначена спільністю мови, культури, побуту, психічного складу, єдністю етнічної самосвідомості, зафіксованої у самоназві, а також усвідомленням єдності родового походження і водночас несхожістю на інші етноси. Це органічна соціальна система з чітко виявленою структурою, в основі якої лежить система міжпоколінної етнокультурної інформації, освяченої традиціями. Етнос слід вважати живим організмом, і, як будь-який організм, він народжується, розвивається і вмирає або ж трансформується [4].

Етноси, будучи певними традиційними культурно-побутовими спільнотами, є носіями комплексу етнічних особливостей та специфічної культурної інформації. Саме вони складають основу етнічної культури – ядро споріднених і специфічних рис, що виконують етноідентифікуючу роль, дають можливість себе протиставити іншим: «ми не такі, ми – інші». У культурі кожного етносу виділяються явища, властиві лише йому, чи навіть окремим його частинам (етнографічним групам чи етнографічним районам). Такі риси її культури називають *етнічними*.

Людина, що несе з минулого в майбутнє властивості свого народу, етнічності, є результатом культурного розвитку етносів і людства. Цим засвідчується культурно-побутова і психологічна єдність кожного з етносів, стиль їхнього життя. Саме в етнічній культурі спостерігається нерозривна лінія збереження і передачі етнічної спадщини з покоління в покоління. Стрижнем етнічної культури, як і будь-якої культури, є *етнічні цінності* – сукупність культурних традицій етносу, які виділяються самим етносом як найбільш специфічні, що маркують його історичну і культурну своєрідність рис. Основою для формування системи етнічних цінностей є історичний соціальний досвід колективної життєдіяльності та культурні надбання членів етносів – етнофорів. До етнічних цінностей найчастіше відносять традиційні форми господарської діяльності: сім'я, ведення справ, довілля, ставлення до природного світу, перекази, вірування, твори народної художньої культури тощо. При цьому найбільш функціональними і соціальними прийнятими є форми задоволення інтересів і потреб людей, що сприяють підвищенню рівня їх інтегрованості, акумулюються в систему ціннісних орієнтацій даного співтовариства [5].

Визначальна роль культури у фіксації приналежності людини до того чи іншого етносу у більшості дослідників не викликає сумніву. Предметом дискусії є лише універсальність об'єктивних ознак етнічності, що звичайно використовуються: мова, звичаї, традиції, специфічні особливості побуту, форми поведінки тощо. Більшість із них, у т. ч. і мова, далеко не у всіх випадках є чіткими ознаками етнічної приналежності, оскільки можуть бути загальними для низки етногруп. Проте наявність декількох і навіть однієї найбільш значущої спільної для певного етнотипу прикмети дозволяє людям орієнтуватися в соціальному просторі, здійснювати самоідентифікацію за ознакою «етнічна приналежність». І це є основною причиною консолідації представників етносу в національно-культурні об'єднання.

Громадські організації етнічних меншин стали сьогодні помітним явищем у палітрі українського громадянського суспільства. Їх поява і розвиток виправдані поліетнічним складом нашої держави.

Глибоке дослідження теми громадських організацій національних меншин в Україні провела Л. Лойко. Новітня історія цих організацій починається з кінця 1980-х років, але передісторія сягає, щонайменше, середини XIX ст. Форми етнічної самоорганізації та засоби державної етнополітики за цей час були найрізноманітнішими, і, на жаль, не завжди прихильними до представників різних національностей (у т.ч., власне, і до українців, які значну частину своєї історії були етнічною меншиною) [14].

Введення етнополітичних організацій до правового поля молоді держави відбулось досить швидко, навіть дещо випередило реальні процеси їх становлення. Проте вже наприкінці першого десятиліття XXI ст. законодавча база, а також методи державного етнополітичного менеджменту почали відставати від суспільної практики, яка інтенсивно збагачувалась новими формами громадських організацій і новими напрямками їх діяльності. Почали стрімко розвиватись інтеграційні процеси у міжетнічному середовищі. Окремі прояви політизації етнополітичних процесів загострили питання про сумісність етнічної самоорганізації з національним громадянським

суспільством. Адже все більше етнічних спільнот країни визначались у сфері громадсько-політичних відносин. Безумовно, характер цього самовизначення є різним. Національні товариства нерідко виступають у формі асоціацій, культурних центрів, земляцтв, громад, клубів тощо. Завдання національні громадські об'єднання вбачають, насамперед, у захисті прав своїх членів. Щоб виконати таке завдання, статутами передбачено економічну діяльність, встановлення зовнішньоекономічних зв'язків. Існують національні об'єднання, що ставлять за мету участь у діяльності місцевих органів влади, виступають із законодавчою ініціативою. Національні організації мають структуру, що включає представницькі, виконавчі й контрольно-ревізійні органи.

За принциповою значущістю пріоритет серед програмних завдань віддається вирішенню етнокультурних проблем, наступними йдуть економічні, політико-ідеологічні, пропагандистські, інформаційно-освітні та ін. Фінансування діяльності організацій національних меншин, згідно з чинним законодавством, здійснюється за рахунок власних коштів – членських внесків. Але їх розміри майже в усіх організаціях мають символічне значення. У процесі діяльності вказані організації отримують систематичну і досить відчутну державну допомогу. Зокрема, здійснюється державна підтримка друкованих видань та телерадіоорганізацій, що висвітлюють діяльність національно-культурних товариств, аматорських творчих колективів, які зберігають, розвивають та пропагують культуру, традиції, звичаї й обряди національних меншин. Державою створена і фінансується система підготовки педагогічних кадрів для загальноосвітніх навчальних закладів, у яких викладання предметів здійснюється мовами національних меншин України. Такі заклади також забезпечуються відповідними підручниками, посібниками, методичною літературою. Фінансування з державного бюджету розвитку національних меншин здійснюється через надання коштів для реалізації конкретних заходів, спрямованих на збереження етнічної самобутності, національної культури і мови також через громадські організації. І в цьому відношенні існує потреба в змінах, а точніше – створенні системи фінансування. Потрібні науково обґрунтовані загальнодержавні програми збереження й розвитку етнокультурної самобутності її представників. А сам механізм фінансування має будуватися на прозорих конкурсних принципах.

Суттєву фінансову допомогу національно-культурні товариства отримують також від своїх етнічних батьківщин, міжнародних фондів та окремих меценатів.

Культурна специфіка етносів – це не лише сукупність традиційно-побутових особливостей матеріальної і духовної культури, що склались у минулому, а й культурні досягнення народу, його внесок у національну та сучасну світову культуру [11].

Культурно-побутова специфіка і культурне обличчя є важливими критеріями за якими розмежовують етноси. Нині люди визначають свою належність до того чи іншого етносу по тому, що вони є спадкоємцями культурного надбання свого народу, продовжувачами його традицій у господарському, суспільному, культурному житті і мистецтві. Втрата етносом культурно-побутової специфіки є свідченням того, що він сходить з історичної арени як самостійна етнічна спільнота, бо в культурному відношенні починає поглинатися сусідами, асимілюватися ними. Чимало етносів не вимерло біологічно, а зійшли з історичної арени, бо в культурно-побутовому відношенні злилися з сусідніми етносами [10].

Унікальність етнічної культури кожного народу обумовлюється специфічним тільки для неї поєднанням різноманітних елементів і форм. Тобто, етнічна культура – складний комплекс процесів та зв'язків, що забезпечують існування етносу в просторі й часі, його розвиток і стабільність як окремого організму. Вона чітко структурована, і кожний її елемент відповідає за окрему ділянку інформації в системі етносу. Основою буття етносу є інформація та способи її передачі. Інформація, що визначає існування етносу, передається різними шляхами. Відображення буття етносу, його прагнення і вірування відбивається в художніх творах, витворах мистецтва і архітектури. Ця творча спадщина надає можливість прийдешнім поколінням доторкнутися до історичного минулого свого народу і доповнити цю скарбницю новими зразками своєї епохи.

Еволюція і трансформація етнічної культури яскраво виявляється у явищах мистецтва, і, навпаки, мистецтво багато в чому є цементуючою базою культури етносу в цілому. У творах етнічного мистецтва розкриті характери, почуття, погляди людей і через них – суть громадського життя тієї або іншої історичної епохи та етнічної групи.

Цінність і показовість етнічного для мистецтва полягає в тому, що воно становить органічну цілісність засвоєних монолітів, які прийшли шліфування часом, усе більше набираючи виразності у своїй неповторності. Етнос функціонує як сталий організм із розвиненою системою засобів саморегуляції та чітко сформованими засобами власного життєзабезпечення [4]. Етнічна культура розвивається разом зі своїм носієм і функціонує у збалансованому режимі, де за відтворюючі,

інтегруючі та адаптуючі її функції відповідають регулятивні механізми, які включають систему етнічних стереотипів, ментальність та діахронні зв'язки в суспільстві.

Узагальнюючи явище етнічної культури, можна констатувати, що вона – створене та накопичене народом матеріальне та духовне багатство, що слугує подальшому розвитку, примноженню продуктивних і творчих можливостей суспільства та особистості. Через те, що існує багато понять культури, то природно, що існує багато підходів до її визначення. Поняття «культура» вживається для характеристики певних історичних епох (антична культура), конкретних суспільств, народностей, націй (культура майя), і специфічних сфер діяльності (художня культура, культура побуту і праці) або духовного життя людей [10].

Система цінностей утворюється з потоку традицій, джерелом якого є колективний історичний досвід, що поділяють лише члени даної групи. Попри всі суспільно-історичні катаклізми етнос тримається сукупно завжди через те, що функціонують не лише якісь інституціональні структури, наприклад культурно-освітні товариства, а й певні традиції (наприклад, виховання дітей), що передаються через механізми умовного рефлексу, сигнальної спадковості. Ці традиції члени етносів засвоюють в *процесі етнізації* – під час становлення та розвитку особистісних структурах якостей, що відображають особливості культури етносу, елемент виховання, зріз формування типу життєдіяльно особи, становлення її емоційних, когнітивних, вольових процес засвоєння типових виробничих навичок, прийомів, стилю спілкуванн, поведінки, специфічного сприйняття світу [19].

Підсумовуючи, робимо *висновок*, що етнічність є головним чинником самоорганізації національно-культурних товариств України. Складний комплекс різнопланових явищ, які об'єднуються в систему інформативних зв'язків, діахронної передачі інформації, спрямований на збереження національних цінностей і багатовікової історії народів-етносів у світі. Процеси, що відбуваються в етнічній культурі на різних етапах існування етносу, знаходять відображення в творах художньої творчості та мистецтві, являючись безцінним скарбом і ключем для розуміння етнічної історії [20].

Формуючи сучасне українське суспільство в першу чергу треба знайти шляхи поєднання в національному масштабі таких соціально-політичних і культурних складових, як досягнення національної єдності; збереження багатонаціональної культури та мистецтва народу України; участь представників етнічних товариств в соціальних, політичних та культурних процесах в державі; включення України у світовий простір високо розвинутих країн.

Список використаної літератури

1. *Андрущенко В. П.* Духовний світ і культура сучасної української людини / В. П. Андрущенко // Вісник Київ. ун-ту. Сер. : Філософія. Політологія. Соціологія. Психологія. – К., 1994. – С. 3–11.
2. *Андрущенко В.* Культура. Ідеологія. Особистість / Андрущенко В., Губернський Л., Михальченко М. – К. : Знання України, 2002. – 578 с.
3. *Ануфрієв О. М.* Етнокультура в системі національної культури / О. М. Ануфрієв // Українознавство. – 2002. – № 1–2. – С. 241–242.
4. *Арбеніна В. Л.* Етносоціологія : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Арбеніна. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. – 358 с.
5. *Білик Б. І.* Етнокультурологія: Навч. пос. / Б. І. Білик. – К. : ДАКККіМ, 2005. – 160 с.
6. *Бокань В.* Культурологія : Навч. пос. / В. Бокань. – К., 2000.
7. *Гнатенко П. И.* Идентичность: Философский и психологический анализ / П. П. Гнатенко, В. Н. Павленко. – К. : Арт – Пресс, 1999.
8. *Євтух В. Б.* Міжетнічна інтеграція : постановка проблеми в українському контексті / В. Б. Євтух, В. П. Трощинський, Л. О. Аза. – К., 2003.
9. *Етнографія України* : Навч. пос. / За ред. С. А. Макаруча. – Л., 1994.
10. *Енциклопедія етнокультурознавства.* Ч. I : Особа, нація, культура. Кн. I. – К., 2000; Ч. I. Кн. II. – К., 2001; Ч. I. Кн. III. – К., 2001; Ч. II : Культура і мистецтво в етнопонаціональному вимірі. – К., 2001.
11. *Культура і побут населення України:* Навч. пос. Вид. 2 доп. і переробл. – К., 1993.
12. *Крупник Л. О.* Історія України: формування етносів, нації, державності : Навч. пос. / Л. О. Крупник. – К.: Центр навч. літератури, 2009. – 216 с.
13. *Львовочкіна А. М.* Етнопсихологія : Навч. пос. / А. М. Львовочкіна. – К., 2002.
14. *Лойко Л. І.* Громадські організації етнічних меншин України : природа, легітимність, діяльність : моногр. / Л. І. Лойко. – К.: ПЦ «Фоліант», 2005. – 634 с.
15. *Могильний А. П.* Культура і особистість / А. П. Могильний. – К. : Вищ. шк., 2002.
16. *Нельга О. В.* Теорія етносу / О. В. Нельга. – К., 1997.
17. *Соколовский С. В.* Парадигмы этнологического знания / С. В. Соколовский // Этнологическое обозрение. – 1994. – № 2. – С. 3–17.
18. *Сорокин П.* Человек, цивилизация, общество / Сорокин П. – М. : Политиздат, 1992.

19. *Шульга Н. А.* Этническая самоидентификация личности / Шульга Н. А. – К. : Ин-т социологии НАН Украины, 1996.

20. *Kdyrova I. O.* Ethnicity as a factor of cultural organization of multinational Ukrainian society / Kdyrova I. O. // Вісник НАКККиМ : наук. журн. – К. : Міленіум, 2014. – № 2. – С. 195–199.

References

1. *Andruschenko V. P.* Spiritual world and culture of modern Ukrainian man / Andruschenko V. P. // Bulletin of Kyiv, Univ.; Avg.: Philosophy. Politics. Sociology. Psychology. – 1994. – P. 3–11.

2. *Andruschenko V.* Culture. Ideology. Personality / Andruschenko V., Hubersky L., Mihalchenko M. . – К.: Knowledge of Ukraine, 2002. – 578 p.

3. *Anufriev O. M.* Ethnic Culture in the national culture / Anufriev O. M. / Ukrainian Studies. – 2002. – № 1–2. – P. 241–242.

4. *Arbyenina Vera Leonidovna.* Ethnic sociology [teach. guidances. for students. high. teach. bookmark] / V. L. Arbyenina, M-in Education and Science of Ukraine, Kharkov. nat. Univ them. V.N Karazina. – Kharkov: Kharkov National University. VNKarazina, 2009. – 358 p.

5. *Bilyk B. I.* Ethnocultural: Manual / Bilyk B. I. – К.: DAKKKiM, 2005. – 160 p.

6. *Bokan V.* Culture: Teach. Guide / Bokan V. – К., 2000.

7. *Gnatenko P. I.* Identify: philosophical and psychological analysis / Gnatenko P. I., Pavlenko V. N. – К.: Art Press, 1999.

8. *Evtukh V. B.* Interethnic Integration: problem in the Ukrainian context: Teach. Guide / Evtukh V. B., Troshchinsky V.P, Asa L. – К., 2003.

9. *Ethnic Ukraine:* Teach. manual / Ed. S.A Makarczyk. – Lviv, 1994.

10. *Encyclopedia ethnocultural. Part One:* The person, nation, culture. Book One. - К., 2000, Part One. Book Two. – К., 2001, Part One. Book Three. – К., 2001, Part Two: Art and Culture in ethnonational terms. – К., 2001.

11. *The culture and lifestyle of the population of Ukraine:* Manual. Guide. Type. 2nd add. and revised. – К., 1993.

12. *Krupnik L. O.* History of Ukraine: the formation of ethnic groups, nations, sovereignty: Teach. manual / L. O. Krupnik. – К.: Centre textbooks, 2009. – 216 P.

13. *Liovochkina A. M.* Ethnopsychology: Teach. Guide / Liovochkina A.M. – К., 2002.

14. *Loiko L. I.* Local organizations of ethnic minorities in Ukraine: the nature, legitimacy, activity Monograph / Loiko L. I. – К. : PC «Folio», 2005. – 634 p.

15. *Mogilniy A. P.* Culture And Personality / Mogilniy A.P. – К. : Higher шк., 2002.

16. *Nelha O. V.* The theory of ethnicity: Lectures / Nelha O. V. – К., 1997.

17. *Sokolovsky S. V.* Paradigm ethnologic knowledge / Sokolovsky S. V. // II Ethnologic review. – 1994. – № 2. – P. 3–17.

18. *Sorokin P.* Man, civilization and society / Sorokin P. – М. : Politizdat, 1992.

19. *Shulga N. A.* Ethnic selfidentification / Sorokin P. – К. : Institute of Sociology of NAS of Ukraine, 1996.

20. *Kdyrova I. O.* Ethnicity as a factor of cultural organization of multinational Ukrainian society / Kdyrova I. O. // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв; наук. журн. – К. : Міленіум, 2014. – № 2. – С. 195–199.

Кдырова Инеш Осербаевна, доцент Национального университета культуры и искусств, г. Киев

Процесс этнизации в контексте многонациональной культуры Украины

В процессе формирования многонационального украинского общества определяющим фактором есть осознание людьми своей этнической общности, национальных ценностей, языка, территории и культуры. Раскрывается понятие этнической принадлежности как основного фактора самоорганизации национальных обществ Украины, анализирует процесс этнокультурного ренессанса.

Ключевые слова: этнос, этническая принадлежность, этническая культура, искусство этносов, общественные организации национальных меньшинств, национальное единство.

Kdyrova Inesh, associate professor of the Kyiv national university of culture and arts, Kyiv

Ethnicization in the context of multinational culture of Ukraine

The harmonious existence of multinational states is only possible in a society with a high culture, high level which ensures the preservation of national cultural traditions. Among them, an important place belongs not only to the traditions of Ukrainian as the titular ethnic group, but also representatives of other nationalities living in Ukraine. Increased interest in ethnic culture and the arts - basic realities of the modern period. In Ukraine, the results of studies is inhabited by 134 nationalities and ethnic groups. Because modern Ukrainian society is defined as multicultural. Multiethnic character of Ukrainian society evident in the system of international relations between ethnic Ukrainian and other nationalities that exist and develop, based on legislative support from the state.

Actual problems of the current stage of development of Ukrainian society multinational considered in solid works by leading scientists B. Kanter, O. Anufrieva, V. Antonenko, V. Bebik, M. Golovatogo, V. Horbatenko, V. Evtukh, V. Kremen, I. Kuras, A. Mayborody, V. Rebkala, E. Sagan, V. Troshchinsky, M. Shulga.

Multiculturalism is based on the official legal recognition of the equality of cultures of all ethnic groups living in Ukraine. Formation of Ukrainian society at the present stage is accompanied by the national identity, ethnic revival,

increasing interest in ethnic history and culture. The analysis of the modern state and basic cultural progress of national minorities, growth of their payment, trends in socio-political and spiritual life of Ukrainian society testifies to enriching of modern culture new artistic forms and offenses, formed in the process of interpenetration of ethnic cultures. A problem of harmonious existence of representatives of ethnic associations in Ukrainian society is the major on the modern stage.

Local organizations of ethnic minorities have now become a real phenomenon in a palette of Ukrainian civil society. Their appearance and development of justifiable multiethnic composition of our country.

Forms of ethnic self-organization and means of national ethnic policy during this time were diverse, and, unfortunately, not always supportive to the representatives of various nationalities, including, in fact, to the Ukrainian, who do much of their history part were ethnic minorities.

Ethnic culture is the main form of local diversity of human culture, an expression of self-organization of society. This complex set of diverse phenomena that are combined into a system of informative links, diachronic information transfer. Processes occurring in the ethnic culture at different stages of the ethnic group, are key to understanding ethnic history, and in the latter case the key is communication and stereotypes of ethnic culture which is built.

Key words: ethnicity, ethnic culture, national identity, ethnic culture, ethnic art, public organizations of national minorities, national unity.

Надійшла до редакції 3.10.2015 р.

УДК 002.1:[008+37]:005.42(477+438)

Бучковська Олена Юрївна, старший викладач кафедри документальних комунікацій та бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету

ДОКУМЕНТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІХ ВІДНОСИН

Розглядається договірно-правова база українсько-польських відносин у сфері культури, освіти та транскордонного співробітництва.

Ключові слова: договірно-правова база, культура, освіта, угода, українсько-польська співпраця.

З появою нової України на геополітичних теренах Європи традиційні взаємини України та Польщі набули якісно нового характеру. У грудні 1991 р. Республіка Польща, першою визнавши незалежність України, задекларувала підтримку суверенітету української держави встановленням з нею дипломатичних відносин у січні 1992 р.

Взаємини українського та польського народів у минулому суттєво гальмувалися суперечностями у тлумаченні окремих фактів в історії обох держав, й це доводить потребу в реалізації політики взаєморозуміння та примирення між Києвом і Варшавою.

За суспільно-політичним значенням українсько-польське міжкультурне співробітництво з Центрально-Східною Європою правомірно порівняти з альянсом Німеччина-Франція, який позитивно позначився на повоєнній історії Західної Європи [5; 101]. Польща, як і Україна, прагнуть самоствердження на міжнародній арені як середні держави з іманентними їм проявами претензій на регіональне лідерство [1; 6].

1992-1993 рр. відбувалися встановлення зв'язків, «відкриття» України польською політичною елітою, підписання перших історичних документів про двостороннє співробітництво й вивчення потенціалів держав-партнерів. Перспективний розвиток українсько-польської культурної співпраці документально започаткований Попередньою угодою між урядами України й Республіки Польщі з питань культурної та наукової взаємодії (1992 р.), а також Угодою про співпрацю між Міністерством освіти України і Міністерством національної освіти Польщі на 1996–1998 рр. У вступі до угоди сторони висловили переконання про важливу роль культурного і наукового співробітництва у зміцненні добросусідських відносин між народами обох держав. Положення зазначеної угоди носили загальний характер і додатково сторони розробляли спільні дво- або трирічні програми реалізації угоди, що поновлювались у наступних роках.

З метою залагодження потенційних конфліктів державними керівниками України й Польщі у березні 1994 р. була укладена Міжурядова угода щодо охорони пам'ятних місць і місць поховання жертв воєн та політичних репресій.

24 жовтня 1995 р. підписаний Протокол про співпрацю між Міністерствами культури на 1996-1997 рр. У наступному році був зроблений крок у напрямі вирішення проблеми втрачених культурних